

Оцінка фінансового стану підприємства з використанням нечітко-множинного аналізу

(Assessment of financial condition for enterprise using fuzzy-set analysis)

Студент групи КА-33: Головацький М.В.
Науковий керівник доц, к.ф.-м.н. Шубенкова І.А.

- **Мета досліджень:**

1. Дослідити існуючі методи аналізу фінансового стану та ризику банкрутства підприємства для подальшого їх застосування в оцінці ризиків банкрутства українських банків.

2. Розробити програмне забезпечення, реалізуючи один з методів, для проведення досліджень.

- **Об'єкт дослідження:** фінансовий стан підприємства та ризику його банкрутства.

- **Предмет дослідження:** аналіз методів та моделей оцінки фінансового стану та ризиків банкрутства підприємства.

- **Актуальність:** будь-які наукові дослідження в цьому напрямку цікаві інвесторам, фінансовому менеджменту підприємств, банківській системі.

**Методи оцінки
ризиків
банкрутства**

```
graph TD; A([Методи оцінки ризику банкрутства]) --> B[Ймовірнісні методи]; A --> C[Методи з використанням нечітких множин]; A --> D[Методи якісного аналізу]; A --> E[Методи нечіткого логічного виводу];
```

**Ймовірнісні
методи**

**Методи з
використанням
нечітких
множин**

**Методи
якісного
аналізу**

**Методи
нечіткого
логічного
виводу**

Етап 1 (введення лінгвістичних змінних та задання значень)

Нечітка підмножина значень	Лінгвістична змінна E «Фінансовий стан підприємства»	Нечітка підмножина значень	Лінгвістична змінна G «Степінь ризику банкрутства»	Нечітка підмножина значень	Лінгвістична змінна V_i «Рівень показника X_i »
E_1	<i>граничне неблагополуччя</i>	G_1	<i>найвищий</i>	V_{i1}	<i>дуже низький</i>
E_2	<i>неблагополуччя</i>	G_2	<i>високий</i>	V_{i2}	<i>низький</i>
E_3	<i>середній рівень</i>	G_3	<i>середній</i>	V_{i3}	<i>середній</i>
E_4	<i>відносно благополуччя</i>	G_4	<i>низький</i>	V_{i4}	<i>високий</i>
E_5	<i>граничне благополуччя</i>	G_5	<i>незначний</i>	V_{i5}	<i>дуже високий</i>

Етап 2 (Вибір показників)

- X_1 – рентабельність капіталу;
- X_2 – коефіцієнт надійності;
- X_3 – коефіцієнт автономії;
- X_4 – коефіцієнт рівня дохідних активів;
- X_5 – доля високоліквідних активів в робочих активах;
- X_6 – коефіцієнт миттєвої ліквідності;
- X_7 – процентна маржа;

Етап 3 (Значущість показників. Вибір ваг)

Поставимо у відповідність кожному показнику X_i рівень його значущості r_i . ($r_1 \geq r_2 \geq \dots r_N$)

Правило Фішберна:

$$r_i = \frac{2(N-i+1)}{(N+1)N}$$

Етап 4 (Класифікація комплексного показника ризику)

Інтервал значень g	Класифікація рівня параметру	Степінь оціночної впевненості (функція належності)
$0 \leq g \leq 0.15$	G_5	1
$0.15 < g < 0.25$	G_5	$\mu_5 = 10 \times (0.25 - g)$
	G_4	$1 - \mu_5 = \mu_4$
$0.25 \leq g \leq 0.35$	G_4	1
$0.35 < g < 0.45$	G_4	$\mu_4 = 10 \times (0.45 - g)$
	G_3	$1 - \mu_4 = \mu_3$
$0.45 \leq g \leq 0.55$	G_3	1
$0.55 < g < 0.65$	G_3	$\mu_3 = 10 \times (0.65 - g)$
	G_2	$1 - \mu_3 = \mu_2$
$0.65 \leq g \leq 0.75$	G_2	1
$0.75 < g < 0.85$	G_2	$\mu_2 = 10 \times (0.85 - g)$
	G_1	$1 - \mu_2 = \mu_1$
$0.85 \leq g \leq 1.0$	G_1	1

Етап 5 (класифікація значень показників)

Показник	Т-числа $\{\gamma\}$ для значень лінгвістичної змінної «Величина параметру»:				
	«Дуже низький»	«Низький»	«Середній»	«Високий»	«Дуже високий»
X_1	$(-\infty, -\infty, 0.2)$	$(0.1, 0.2, 0.25, 0.3)$	$(0.25, 0.3, 0.45, 0.5)$	$(0.45, 0.5, 0.6, 0.7)$	$(0.6, 0.7, \infty, \infty)$
X_2	$(-\infty, -\infty, -0.005, 0)$	$(-0.005, 0, 0.09, 0.11)$	$(0.09, 0.11, 0.3, 0.35)$	$(0.3, 0.35, 0.45, 0.5)$	$(0.45, 0.5, \infty, \infty)$
X_3	$(-\infty, -\infty, 0.5, 0.6)$	$(0.5, 0.6, 0.7, 0.8)$	$(0.7, 0.8, 0.9, 1)$	$(0.9, 1, 1.3, 1.5)$	$(1.3, 1.5, \infty, \infty)$
X_4	$(-\infty, -\infty, 0.02, 0.03)$	$(0.02, 0.03, 0.08, 0.1)$	$(0.08, 0.1, 0.3, 0.35)$	$(0.3, 0.35, 0.5, 0.6)$	$(0.5, 0.6, \infty, \infty)$
X_5	$(-\infty, -\infty, 0.12, 0.14)$	$(0.12, 0.14, 0.18, 0.2)$	$(0.18, 0.2, 0.3, 0.4)$	$(0.3, 0.4, 0.5, 0.8)$	$(0.5, 0.8, \infty, \infty)$
X_6	$(-\infty, -\infty, 0, 0)$	$(0, 0, 0.006, 0.01)$	$(0.006, 0.01, 0.06, 0.1)$	$(0.06, 0.1, 0.225, .4)$	$(0.225, 0.4, \infty, \infty)$

Етап 6 - 7 (Оцінка та класифікація рівня показників).

Показник	Т-числа $\{\gamma\}$ для значень лінгвістичної змінної «Величина параметру»:				
	«Дуже низький»	«Низький»	«Середній»	«Високий»	«Дуже високий»
B_1	0	0	0.4	0.6	0
B_2	0	0.8	0.2	0	0
B_3	0.	0.5	0.5	0	0
B_4	0	0	1	0	0
B_5	0	0	0.9	0.1	0
B_6	0	1	0	0	0

Етап 8 (Оцінка степені ризику).

$$g = \sum_{j=1}^5 g_j \sum_{i=1}^N r_i \gamma_{ij}, \quad (1)$$

де

$$g_j = 0.9 - 0.2 * (j - 1) \quad (2)$$

Етап 9 (Лінгвістичне розпізнавання).

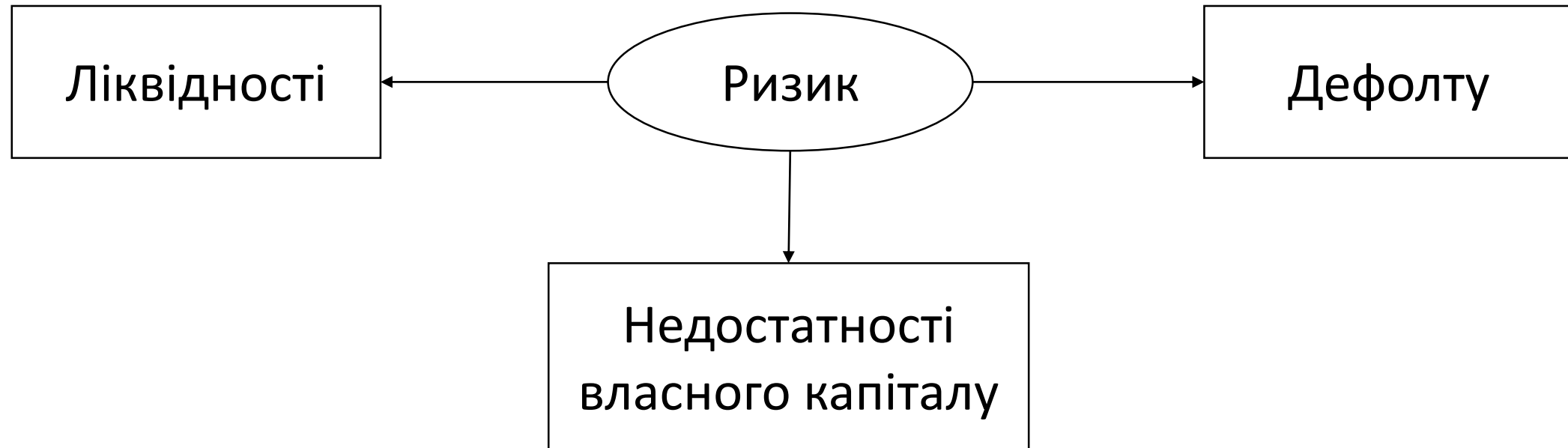
Класифікуємо отримане значення степені ризику згідно функцій належності відповідних нечітких підмножин. Результатом класифікації є лінгвістичні описи степені ризику банкрутства і степені впевненості експерта в правильності його класифікації.

	незначний	низький	середній	високий	найвищий
G	0	0	0.75	0.25	0

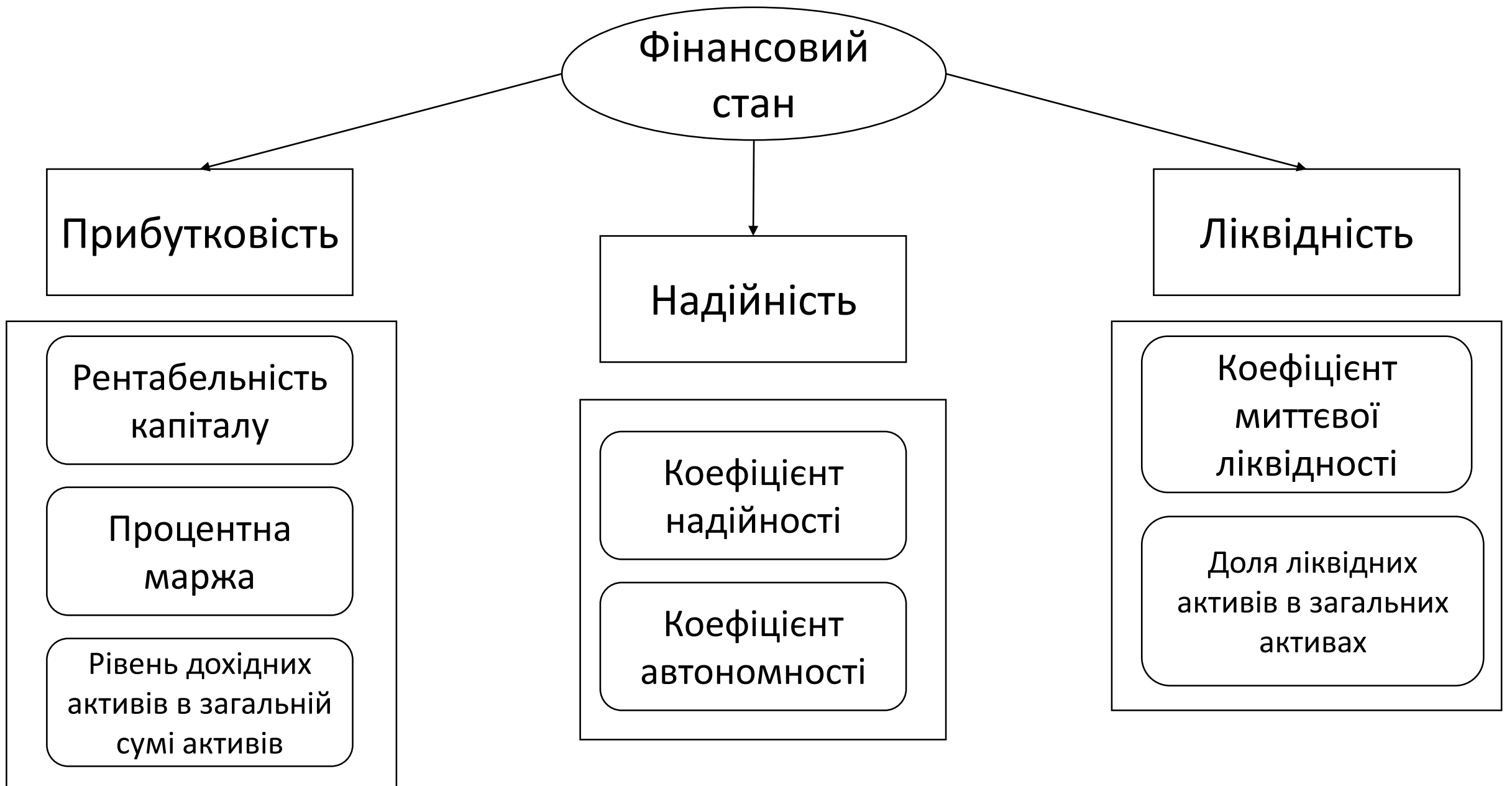
Аналіз ризику банкрутства українських банків

Дослідження проводились в період з 2007 по 2014 роки. Було обрано три українських банки:

1. ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»
2. ПАТ «КБ «НАДРА»»
3. ПАТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Вибір показників

Вікно опису лінгвістичної змінної

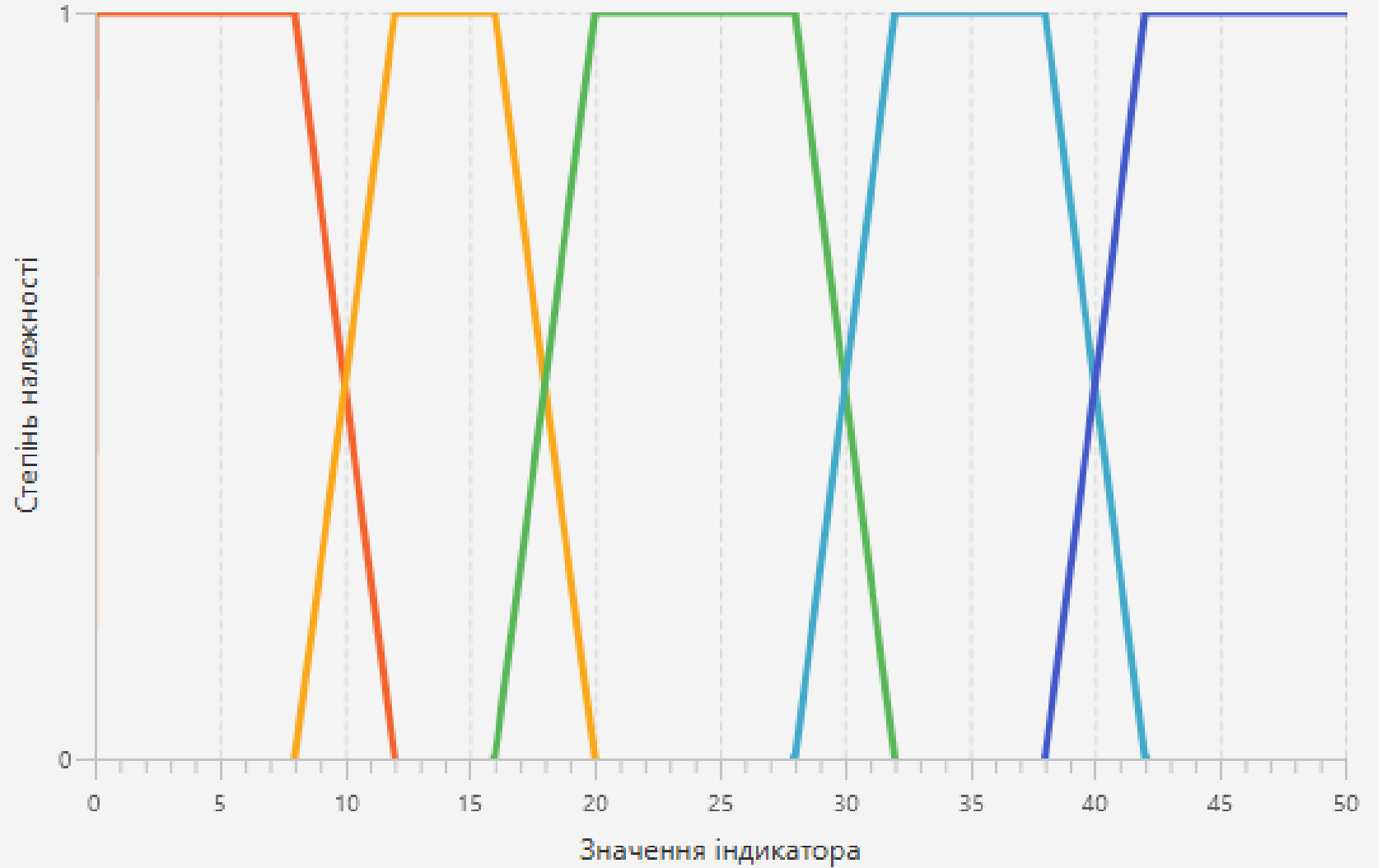
Якісна оцінка	Функція належності	Тип функції належності
Дуже низький	0,0,1,2	Трапецеподібна
Низький	1,2,3,4	Трапецеподібна
Нормальний	3,4,5,6	Трапецеподібна
Високий	5,6,7,8	Трапецеподібна
Дуже високий	7,8,9,120	Трапецеподібна
Назва показника	____	
Поточне значення	____	
Вага показника	____	

Графічне представлення опису лінгвістичної змінної

Мінімум:

Максимум:

Перемалювати

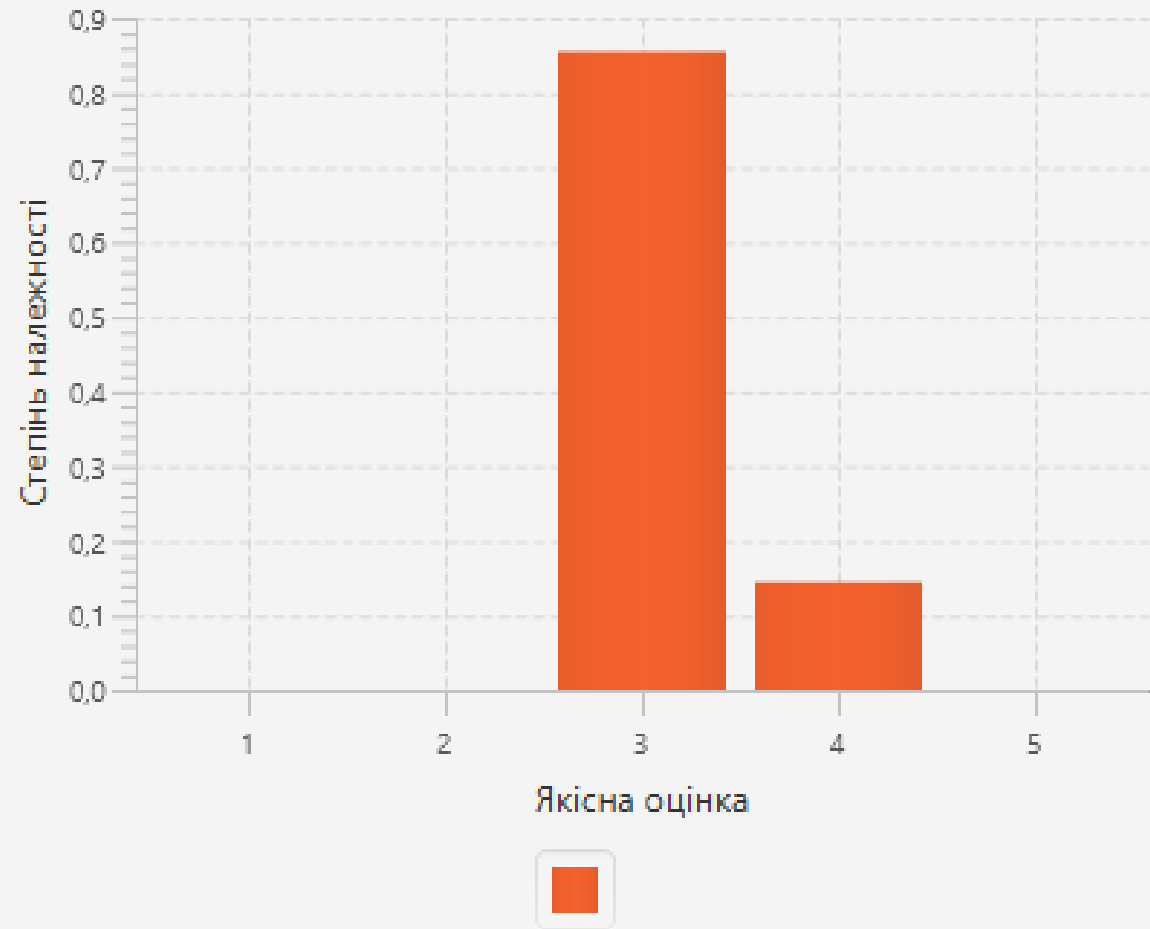

00000

Результат оцінки ризику банкрутства

Ризик банкрутства:

1. Граничний ризик банкрутства:	0.0
2. Ступінь ризику банкрутства висока:	0.0
3. Ступінь ризику банкрутства середня:	0.86
4. Ступінь ризику банкрутства низька:	0.14
5. Ступінь ризику банкрутства незначна:	0.0
Значення:	0.44

Оцінка ризику банкрутства «ПРИВАТБАНК»

Рік	Якісна оцінка степені ризику банкрутства	Степінь впевненості в якісній оцінці	Значення комплексного показника ризику
2007	Середній	0.68	0.42
	Низький	0.32	
2008	Середній	1.0	0.48
2009	Середній	0.67	0.42
	Низький	0.33	
2010	Середній	0.89	0.44
	Низький	0.11	
2011	Середній	1.0	0.46
2012	Низький	0.16	0.43
	Середній	0.84	
2013	Середній	1.0	0.48
2014	Середній	1.0	0.54

Оцінка ризику банкрутства «НАДРА»

Рік	Якісна оцінка степені ризику банкрутства	Степінь впевненості в якісній оцінці	Значення комплексного показника ризику
2007	Середній	1.0	0.47
2008	Високий	1.0	0.71
2009	Найвищий	0.59	0.81
	Високий	0.41	
2010	Високий	1.0	0.69
2011	Високий	1.0	0.67
2012	Високий	1.0	0.67
2013	Високий	1.0	0.7
2014	Найвищий	0.6	0.81
	Високий	0.4	

Фінансовий стан банку «НАДРА» за 2014 рік

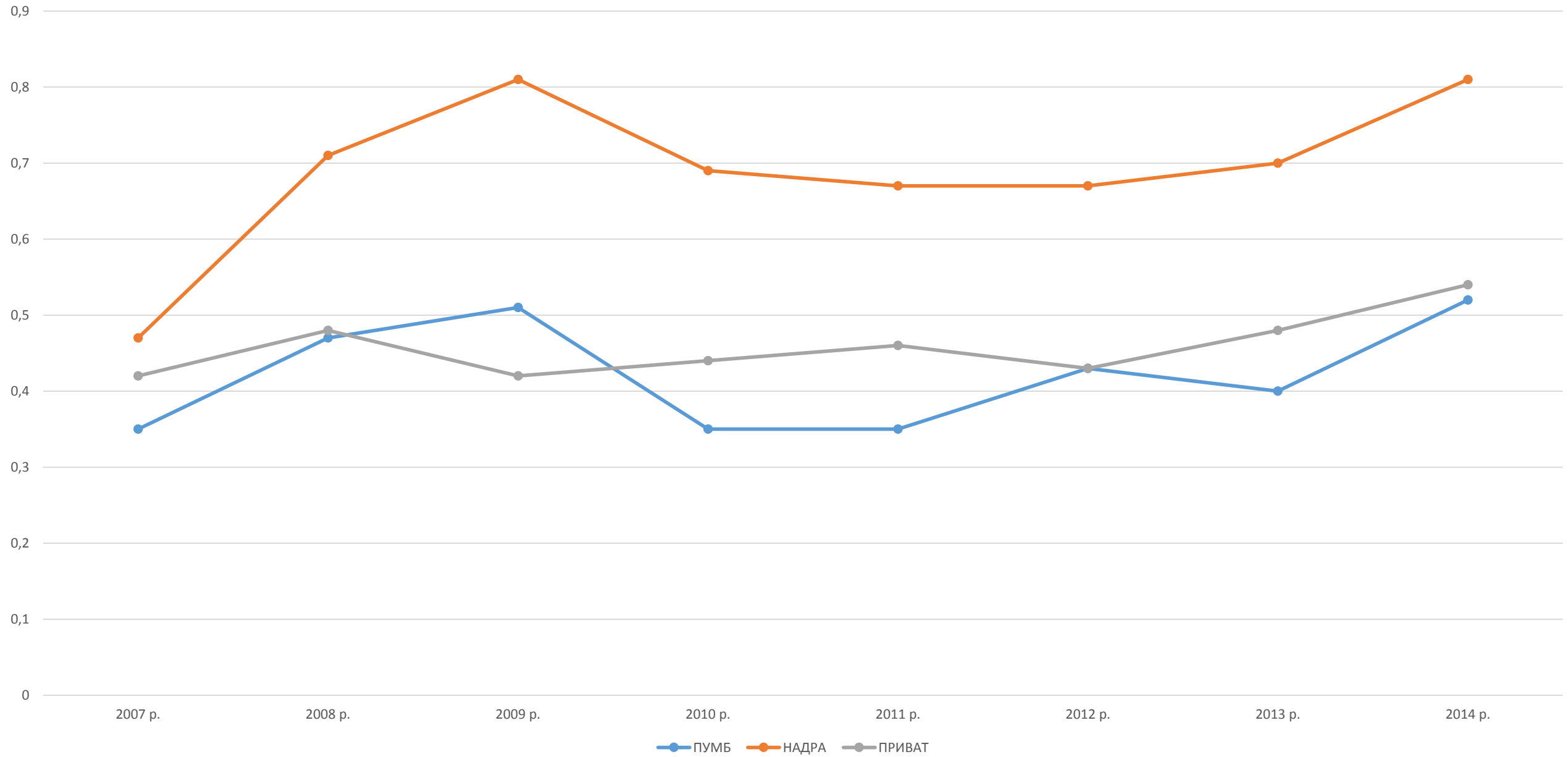
Квартал	Якісна оцінка степені ризику банкрутства	Степінь впевненості в якісній оцінці	Значення комплексного показника ризику
1	Високий	1.0	0.71
2	Найвищий	0.2	0.77
	Високий	0.8	
3	Найвищий	0.15	0.76
	Високий	0.85	
4	Найвищий	0.6	0.81
	Високий	0.4	

Оцінка ризику банкрутства «ПУМБ»

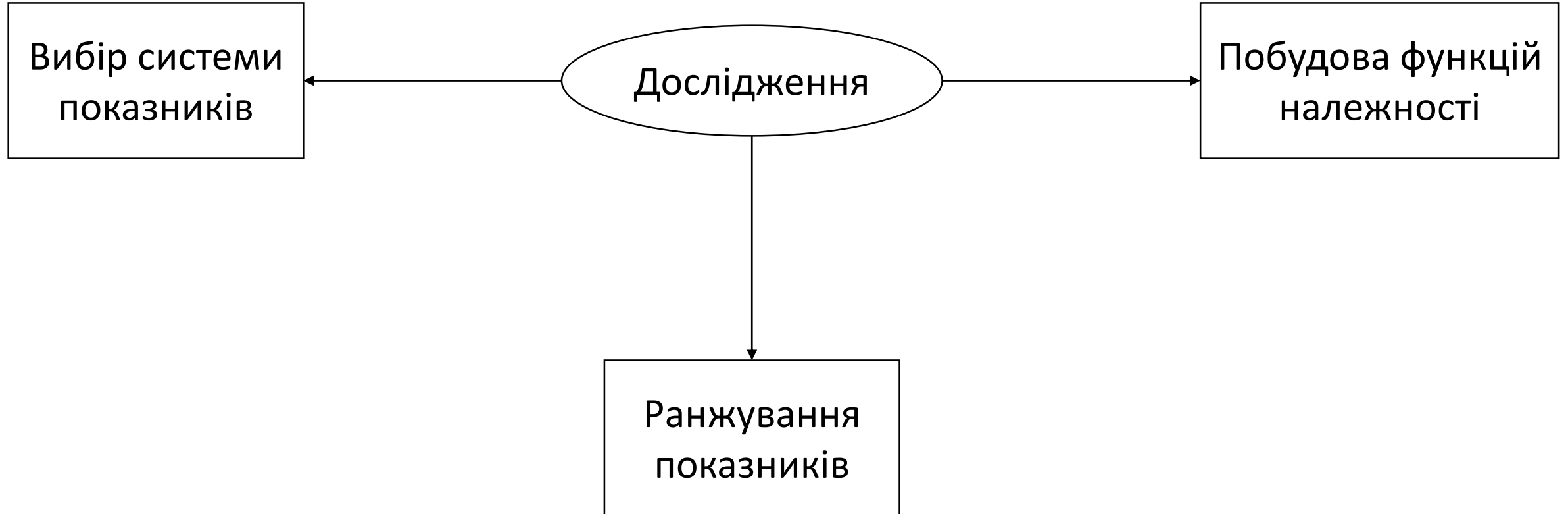
Рік	Якісна оцінка степені ризику банкрутства	Степінь впевненості в якісній оцінці	Значення комплексного показника ризику
2007	Середній	0.05	0.35
	Низький	0.95	
2008	Середній	1.0	0.47
2009	Середній	1.0	0.51
2010	Низький	1.0	0.35
2011	Середній	0.03	0.35
	Низький	0.97	
2012	Середній	0.8	0.43
	Низький	0.2	
2013	Середній	0.45	0.4
	Низький	0.55	
2014	Середній	1.0	0.52

Оцінка ризику банкрутства банків

Ризик банкрутства

Як покращити отримані результати? Подальші дослідження

Дякую за увагу!

Метод Альтмана і його модифікації

- Рівняння гіперплощини в просторі показників, що відділяє успішні підприємства від банкрутів:

$$Z = \sum_{(i)} \alpha_i \times K_i \quad (1)$$

- Рівняння гіперплощини для економіки США в 1968 році:

$$Z = 1.2K_1 + 1.4K_2 + 3.3K_3 + 0.6K_4 + 1.0K_5 \quad (2)$$

$$K_1 = \frac{\text{власний оборотний капітал}}{\text{сума активів}}$$

$$K_2 = \frac{\text{нерозподілений прибуток}}{\text{сума активів}}$$

$$K_3 = \frac{\text{прибуток до виплати процентів}}{\text{сума активів}}$$

$$K_4 = \frac{\text{ринкова вартість власного капіталу}}{\text{позиковий капітал}}$$

$$K_5 = \frac{\text{об'єм продажу}}{\text{сума активів}}$$

- Інтервальна оцінка Альтмана: при $Z < 1.81$ – висока ймовірність банкрутства, при $Z > 2.67$ – низька ймовірність банкрутства.

Якісний аналіз Аргенті

Припущення:

- Йде процес, що веде до банкрутства
- Процес для свого завершення потребує кілька років
- Процес може бути розділеним на три стадії: недоліки, помилки та симптоми.

<i>Недоліки</i>	<i>Ваш бал</i>	<i>Бал згідно Аргенті</i>
<i>Відсутність бюджетного контролю</i>	3	3

<i>Помилки</i>	<i>Ваш бал</i>	<i>Бал згідно Аргенті</i>
<i>Занадто висока доля позикового капіталу</i>	0	15

<i>Симптоми</i>	<i>Ваш бал</i>	<i>Бал згідно Аргенті</i>
<i>Погіршення фінансових показників</i>	4	4

Матричний метод Недосекіна О.О.

- Заде визначає **лінгвістичну** змінну:

$$\Omega = \langle \omega, T(\omega), U, G, M \rangle,$$

ω – назва змінної

T – терм-множина (сукупність лінгвістичних значень)

U – носій

G – синтаксичне правило, що породжує терми множини T .

M – семантичне правило, яке кожному лінгвістичному значенню ставить у відповідність його сенс.

Фінансові показники банку «ПРИВАТБАНК»

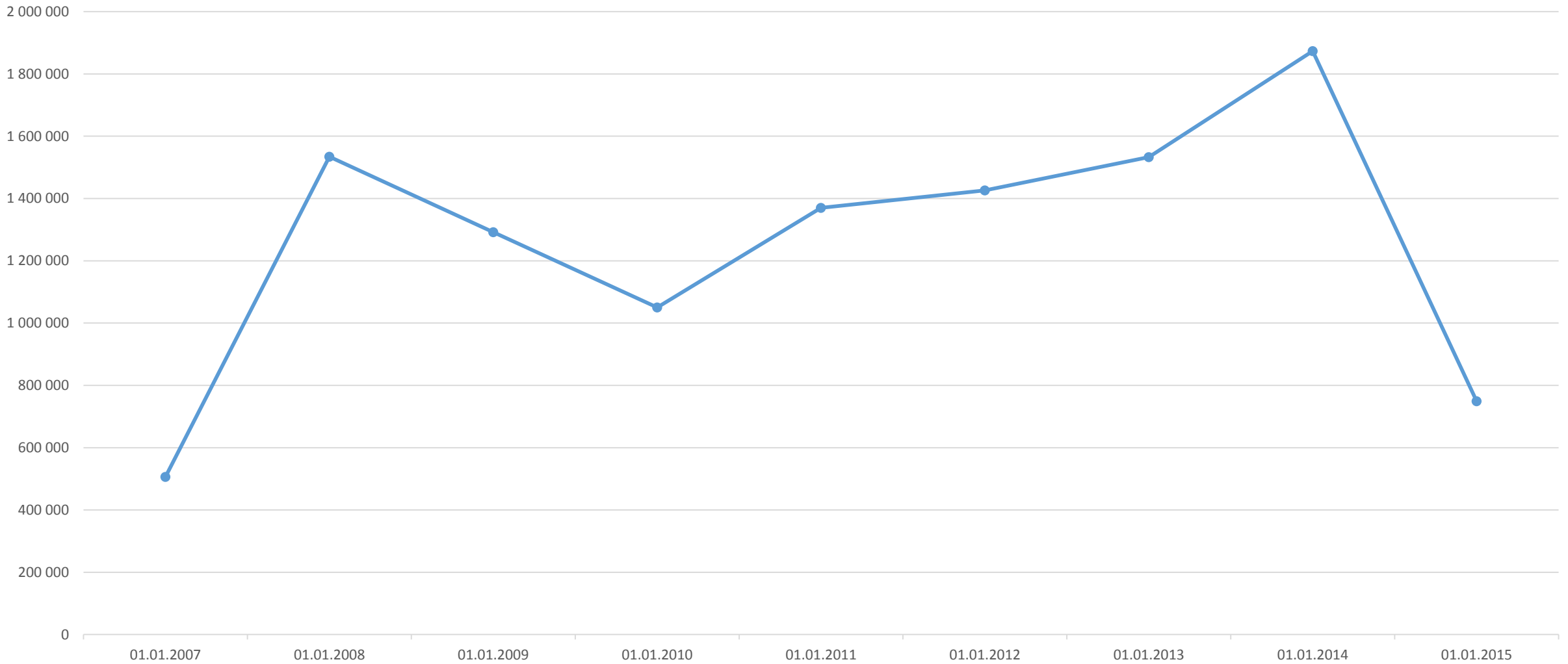
Рік	Рентабельність капіталу, %	Коефіцієнт надійності, %	Коефіцієнт автономії, %	Коефіцієнт рівня дохідних активів, %
2007	35.36	10.60	9.59	68.5
2008	19.02	11.39	10.22	81.25
2009	11.38	13.55	11.93	72.59
2010	12.38	11.70	10.47	76.25
2011	9.96	13.05	11.54	70.19
2012	8.75	11.87	10.61	52.17
2013	9.70	10.46	9.47	56.19
2014	3.48	12.48	11.01	68.23

Фінансові показники банку «ПРИВАТБАНК»

Рік	Доля високоліквідних активів в робочих, %	Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	Процентна маржа, %
2007	21.79	21.77	7.59
2008	14.32	14.93	6.3
2009	18.73	19.05	9.6
2010	19.50	20.72	6.25
2011	18.04	17.41	6.82
2012	24.98	19.24	6.59
2013	23.83	19.13	6.08
2014	17.38	15.52	6.35

Чисті прибутки банку «ПРИВАТБАНК»

Чисті прибутки

Показник	Дуже низький	Низький	Нормальний	Високий	Дуже високий	Значен...	Вага
Рент. капіталу	-999.0, -999.0, -50.0,...	-50.0, -40.0, -0.5, 0.5	-0.5, 0.5, 2.5, 3.5	2.5, 3.5, 5.5, 6.5	5.5, 6.5, 900.0, 900.0	3.4832	0.25
Процентна маржа	-10.0, -10.0, 0.0, 1.0	0.0, 1.0, 3.0, 4.0	3.0, 4.0, 6.0, 7.0	6.0, 7.0, 10.0, 12.0	10.0, 12.0, 100.0, 100.0	6.35	0.21428571...
Миттєва ліквідність	0.0, 0.0, 10.0, 12.0	10.0, 12.0, 18.0, 20.0	18.0, 20.0, 23.0, 25.0	23.0, 25.0, 30.0, 35.0	30.0, 35.0, 100.0, 100.0	15.52	0.17857142...
Коеф. надійності	0.0, 0.0, 8.0, 12.0	8.0, 12.0, 16.0, 20.0	16.0, 20.0, 28.0, 32.0	28.0, 32.0, 38.0, 42.0	38.0, 42.0, 100.0, 100.0	12.48	0.14285714...
Коеф. автономії	0.0, 0.0, 7.0, 9.0	7.0, 9.0, 11.0, 13.0	11.0, 13.0, 14.0, 16.0	14.0, 16.0, 20.0, 22.0	20.0, 22.0, 100.0, 100.0	11.09	0.10714285...
Високоліквідні / роб.Акт...	0.0, 0.0, 10.0, 12.0	10.0, 12.0, 18.0, 20.0	18.0, 20.0, 23.0, 25.0	23.0, 25.0, 35.0, 40.0	35.0, 40.0, 100.0, 100.0	17.38	0.07142857...
Рівень дохідності активів	0.0, 0.0, 57.0, 63.0	57.0, 63.0, 68.0, 72.0	68.0, 72.0, 78.0, 82.0	78.0, 82.0, 88.0, 92.0	88.0, 92.0, 100.0, 100.0	68.23	0.03571428...

Розподіл ваг показників:

За правилом Фішберна

Графік показника

Перемістити в верх

Додати показник

Редагувати показник

Видалити покзаник

Перемістити вниз

Обчислити ризик банкрутства

Фінансові показники банку «НАДРА»

Рік	Рентабельність капіталу, %	Коефіцієнт надійності, %	Коефіцієнт автономії, %	Коефіцієнт рівня дохідних активів, %
2007	22.64	9.00	8.26	69.05
2008	1.44	6.40	6.02	74.88
2009	-117.91	1.95	1.91	87.36
2010	0.99	2.14	2.09	84.52
2011	0.09	17.74	15.07	76.40
2012	0.03	17.03	14.56	67.93
2013	0.06	14.89	12.96	74.07
2014	-28.07	10.42	9.44	76.32

Чисті прибутки банку «НАДРА»

Чисті прибутки

Фінансові показники банку «НАДРА»

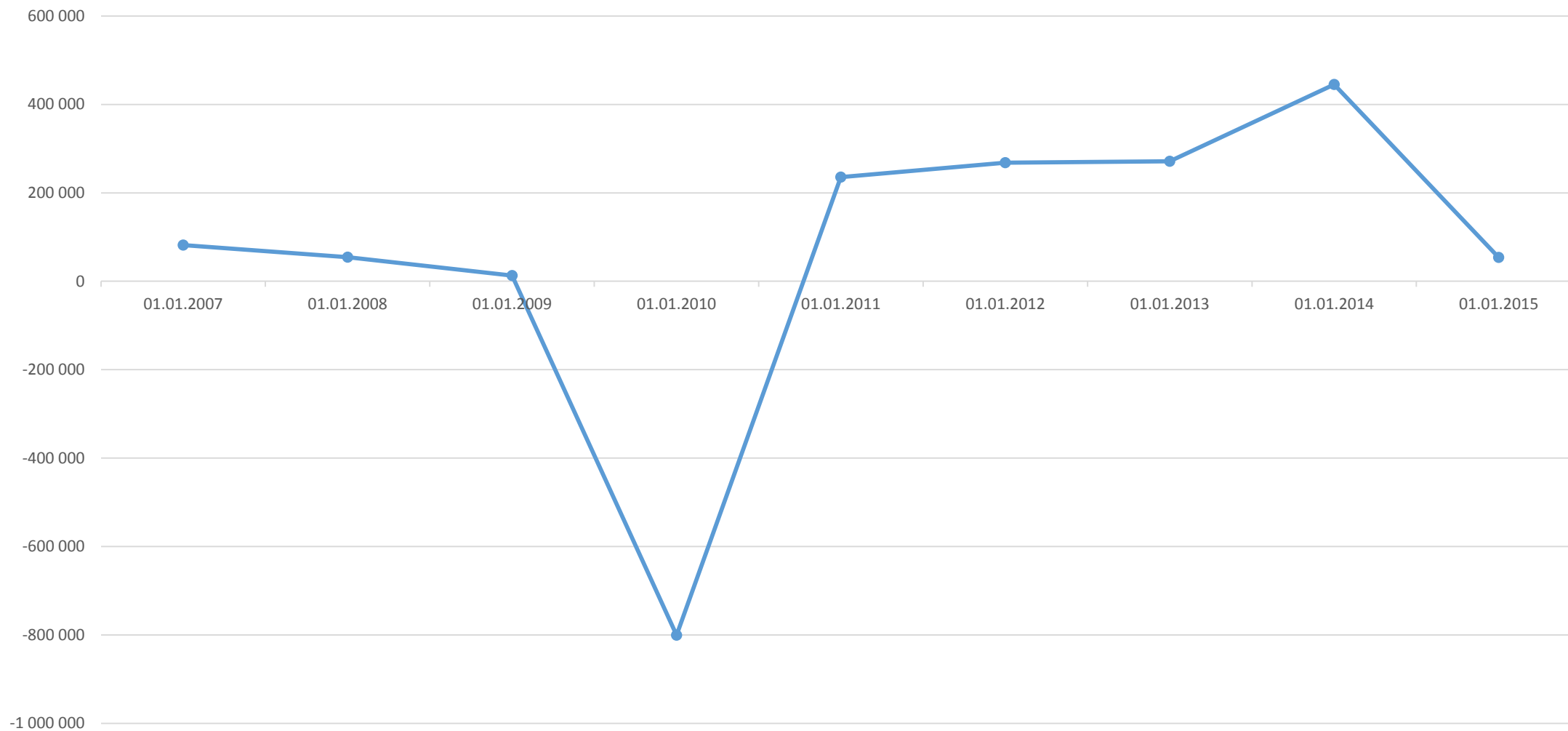
Рік	Доля високоліквідних активів в робочих, %	Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	Процентна маржа, %
2007	24.66	20.20	5.17
2008	9.37	8.47	4.99
2009	3.40	3.18	6.07
2010	6.34	5.95	6.26
2011	17.08	18.03	-1.47
2012	12.01	10.62	1.12
2013	10.37	10.00	0.95
2014	2.95	2.56	-1.75

Фінансові показники банку «ПУМБ»

Рік	Рентабельність капіталу, %	Коефіцієнт надійності, %	Коефіцієнт автономії, %	Коефіцієнт рівня дохідних активів, %
2007	3.44	18.74	15.78	64.53
2008	0.46	20.92	17.30	73.57
2009	-26.19	17.79	15.10	63.00
2010	8.59	18.70	15.75	68.67
2011	7.79	13.07	11.56	57.29
2012	6.57	17.55	14.93	63.54
2013	10.03	16.29	14.01	65.01
2014	1.17	15.14	13.10	72.70

Чисті прибутки банку «ПУМБ»

Чисті прибутки банку «ПУМБ»

Фінансові показники банку «ПУМБ»

Рік	Доля високоліквідних активів в робочих, %	Коефіцієнт миттєвої ліквідності, %	Процентна маржа, %
2007	36.55	35.38	4.14
2008	23.01	23.37	4.60
2009	28.22	28.47	6.07
2010	36.68	23.93	6.17
2011	50.89	33.67	6.09
2012	32.94	16.49	5.53
2013	32.07	18.58	7.42
2014	23.03	14.67	7.91